КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ «ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра практичної психології та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З НИМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри практичної психології та інклюзивної освіти

(протокол № 5 від 26.05.2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ВАРХОЛИК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 4.06.2026р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Вархолик Г.В. кандидатка педагогічних наук, завідувачка кафедри практичної психології та інклюзивної освіти; Кобель І.Г. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології та інклюзивної освіти; Єфімова С.М. старший викладач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти.

Напрям підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів середньої загальної освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, модуля 3 (наказ МОН від 12.10.2022 №904)

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року

Рецензенти:
Танчин І.З., кандидат історичних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи ЛОІППО. Ел. адреса itanchyn@ukr.net
Дмітрієва О.І. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка. Ел. адреса dmitroxana@gmail.com

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми розроблення навчальної програми для педагогічних працівників закладів інклюзивної освіти полягає в необхідності підготовки педагогічних працівників до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та на виконання заходів Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року.

Цільова група: педагогічні працівники, які працюють в закладах інклюзивної освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1.0 кредитів ЄКТС).

Особливості реалізації програми: Програма реалізується з використанням дистанційних технологій навчання та передбачає поєднання лекційних, практичних і самостійних форм роботи. Акцент зроблено на практичну спрямованість змісту навчання, аналіз реальних освітніх кейсів, виконання практичних завдань і розробку індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами. Навчальні матеріали адаптовані до потреб педагогічних працівників різних категорій та рівнів професійного досвіду.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у їх підготовці до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах загальноосвітніх закладів дошкільної та середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити слухачів з основними засадами організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- сформувати компетентності педагога, які необхідні для ефективної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- ознайомити з психолого-педагогічною характеристикою дітей при нейро типовому та порушеному онтогенезі;
- удосконалити вміння враховувати індивідуальні потреби й можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку та попереджати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Б.1. Психологічна, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їх пізнавальну діяльність.

Б.2. Емоційно-етична, через здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власним емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; усвідомлювати та цінувати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

В.1. Інклюзивна, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

В.2. Здоров'язбережувальна, через здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструменти його реалізації для навчання учнів з ООП;

Уміння:

організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання учнів з ООП;

впроваджувати принципи корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Диспозиції (цінності, ставлення):

готовність застосовувати сучасні підходи до навчання учнів з ООП;

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:
контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється шляхом підсумкового тестування (бальна система) та вербального оцінювання виконання практичних завдань. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів,

яку можуть отримати учасники, — 100 балів. Прохідний бал — 61 Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, спрямованою на формування професійних компетентностей педагогічних працівників у сфері інклюзивного навчання, з урахуванням принципів Нової української школи.

Особливістю є практико-орієнтований характер навчання, що передбачає активну участь слухачів у моделюванні освітніх ситуацій, розробленні індивідуальних програм розвитку, доборі адаптацій і модифікацій навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами.

Підсумкові заходи: виконання та захист підсумкового практичного завдання і складання підсумкового тестування.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів і Здійснюється самостійна робота в позанавчальний час.

Зміст програми складається з 4 модулів та 11 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 20 год — лекційні заняття, 10 год — практична робота

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні	Самостійна	Усього
Організаційно-мотиваційне заняття		2		2
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля		1		
Тема 2. Формування очікувань учасників		1	1	
Модуль 1 Психолого-педагогічна характеристика дітей з ООП різних нозологій	**4**	**2**		6
Тема 1.1 ***Спеціальне та інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами***	2			
Тема 1.2. . Психолого-педагогічна характеристика дітей з ООП	2	2		

Модуль 2 Особливості роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзивного закладу освіти.	**8**	**2**		10
Тема 2.1. Основні принципи та особливості навчально-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	4			
Тема2.2. Організація інклюзивного середовища – необхідна умова успішної роботи педагога, який працює з дітьми з ООП	2	2		
Тема 2.3 Індивідуальний підхід до дітей з ООП, як засіб та основна умова реалізації корекційної спрямованості навчання	2			
Модуль 3. Формування компетентностей педагога для реалізації інклюзивного навчання	**4**	**2**		6
Тема 3.1. ***Здатність формувати мотивацію до навчання, корекційних занять та організовувати пізнавальну діяльність дітей***	2	2		
Тема3.2.Компетенції педагогічного партнерства та емоційно – етична компетентність	2			
Модуль 4. Освітня політика	**4**			4
Тема 4.1. Реформування освіти в Україні. Нова Українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини	2			
Тема 4.2. Атестація педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація	2			
Вихідне діагностування, підведення підсумків		2		2
Всього годин:	**20**	**10**		**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Організаційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля *(практичне, 1 година)*

Тема 2. Формування очікувань учасників *(практичне, 1 година)*

Модуль 1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ООП різних нозологій

Час за робочою навчальною програмою – 6 годин

Тема 1.1. Спеціальне та інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами. (лекція, 2 години)

План лекційного занять

1.1.1. Сучасне розуміння поняття "особливі освітні потреби" у дитини.

1.1.2. Основні форми організації навчання дітей з ООП: інклюзивне, інтегроване, індивідуальне навчання.

1.1.3. Філософія інклюзії. Завдання, цілі та виклики інклюзивного навчання.

Тема 1.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ООП (лекції 2 год. практичні заняття 2 год.)

План лекційного занять

1.2.1. Поняття про типовий та порушений онтогенез. Класифікація порушень психофізичного розвитку дітей.

1.2.2 Особливості психічного розвитку дітей з ООП

1.2.3. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній педагогіці та психології.

План практичного заняття

1.2.4. Огляд понять: корекція, компенсація (та її види), реабілітація та абілітація, зона найближчого розвитку та обхідні шляхи у навчанні та розвитку дітей з психофізичними. Опрацювання принципів визначення рівня актуального розвитку дитини.

1.2.5. Важливість розуміння складної структури дефекту для організації і проведення корекційної роботи з дитиною під час навчально-виховного процесу.

Модуль2. Особливості роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзивного закладу освіти.

Час за робочою навчальною програмою –10 годин

Тема 2.1. Основні принципи та особливості навчально-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (лекції 4 години)

План лекційних занять

2.1.1 Основні принципи корекційного навчання.

2.1.2. Особливості навчально-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами

1.2.3. . Рівні педагогічної підтримки учнів.

2.2.4. Адаптації та модифікації в навчальному процесі

Тема2.2. **Організація інклюзивного середовища – необхідна умова успішної роботи педагога, який працює з дітьми з ООП.** ***(практичні 2 години,)***

План практичного заняття

2.2.1 Розуміння поняття « інклюзивне середовище»

2.2.2. Забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього та корекційного процесі

Тема 2.3 Індивідуальний підхід до дітей з ООП, як засіб та основна умова реалізації корекційної спрямованості навчання *(лекції 2 години, практичні 2 години)*

План лекційного заняття

Тема 2.3.1 Індивідуальний підхід до дітей з ООП, як засіб та основна умова реалізації корекційної спрямованості навчання

Тема2. 3.2 Умови реалізації індивідуального підходу.

Тема 2.3.3 Зміст та прийоми реалізації індивід підходу

План практичного заняття

2.3.4. Здатність педагога визначати та враховувати індивідуальні особливості дитини з ООП.

Завдання до практичного заняття

2.3.5. Укласти план опрацювання теми із застосування одного з методів диференціації (дошка вибору; багаторівневі вправи, контракт на навчання..)

Модуль 3. Формування компетентностей педагога для реалізації інклюзивного навчання *Час за робочою навчальною програмою –6 години*

Тема 3.1. **Здатність формувати мотивацію до навчання, корекційних занять та організовувати пізнавальну діяльність дітей** ***(лекції 2 години, практичні 2 години)***

План лекційного заняття

3.1.2. Чинники, які впливають на формування мотивації до навчання

3.1.3. Організація пізнавальної діяльності дітей з ООП різних нозологій.

.

Мотивація як передумова успішного навчання

3.1.4 Здатність педагога визначати та враховувати індивідуальні особливості дитини з ООП.

3.1.5. Завдання : описати індивідуальні особливості дитини.

Основні компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання.

Тема 3.2. Компетенції педагогічного партнерства та емоційно–етична компетентність (практичні 2 години)

План практичного заняття

3.2.1. Компетенції педагогічного партнерства (командний підхід до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, залучення асистента вчителя/вихователя, практичного психолога, дефектолога, вчителя-логопеда, інструктора ЛФК та інших спеціалістів до роботи з дитиною з ООП, співпраця між педагогами та батьками дитини.

3.2.2. Емоційно-етична компетентність (основні компоненти емоційного інтелекту та ознаки емоційної грамотності. Структура емоційної компетентності

Запитання для практичних та семінарських занять

1. Дайте визначення понять «дитина з порушеннями психофізичного розвитку», «дитина з особливими освітніми потребами», «дитина з особливими потребами».
2. Назвіть основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Як ви розумієте теорію про складну структуру аномального розвитку? Наведіть приклади первинного дефекту та вторинних відхилень при різних видах порушень психофізичного розвитку у дітей.
4. Дайте характеристику сучасних підходів до оцінки актуального розвитку дітей з психофізичними порушеннями.
5. Обгрунтуйте необхідність знань про дітей з порушеннями психофізичного розвитку для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивною формою навчання.
6. Поняття про «зону найближчого розвитку» та обхідні шляхи у навчанні та розвитку дітей з психофізичними порушеннями
7. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній та загальній педагогіці.
8. Загальні принципи корекційної роботи.

Модуль 4 Освітня політика

Час за робочою навчальною програмою –4 години(лекції 4год.),

Тема 4.1. Реформування освіти в Україні. Нова Українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини.

Тема 4.2. Атестація педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
2. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2024 № 1439 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо закупівлі послуг з підвищення кваліфікації та супервізії педагогічних працівників». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1439-2024-%D0%BF#Text *(Цей документ — основа вашої участі в пілоті).*
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text *(Тут прописані рівні підтримки).*
5. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
6. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, затверджена розпорядженням КМУ від 07.06.2024 № 527-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Tex

Основна література:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Дятленко Н. М., Софій Н.З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., під заг. ред. Войцехівського М. Ф.. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.
2. Гаяш О. В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням: Методичні рекомендації/ Укладач О. В. Гаяш. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2014.
3. Данілавічютє Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник/ За ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
4. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.- метод. посібник /А. А. Колупаєва, Л. О Савчук. К. – Науковий світ, 2010.

5. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі, початкова ланка / за ред. В. І. Бондар, В. В. Зосенка. – К., 2004

6. Ервін. Е. Підготовка вчителів і вихователів до роботи в інклюзивних класах і групах /Е. Ервін, Д. Кугельмес. – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», К., 2000

7. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук.-метод. посіб. / Т.В.Сак. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011.

8. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Заєркова Н. В., Трейтяк А. О. – К., 2016.

9. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даніленко Л. І., – К., 2007. – 128 с.

10. Колупаєва А. А., Єфімова С. М. Навчальний курс «Вступ до інклюзивної освіти». – К.: Науковий світ, 2010.

11. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: -К. Педагогічна думка, 2007.

12. Колупаєва А. А., Данілавічютє Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.

13. Матвєєва М. Миронова С. Гречко Л. Психокорекційна робота в умовах інтегрованого навчання/Дефектологія №3, – 2009.

14. Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтеграційній групі /Дефектологія 4, 2013

15. Никольская О.С. Проблемы обучения аутичных детей //Дефектология. –1995. – № 1.

16. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. Науково-методичний збірник: Вип. 9/ за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015

17. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012.

18. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К., 2010

19. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К., 2010.

20. Рибченко Л. К. Інклюзивне навчання дітей з аутизмом в загальноосвітній системі навчання // Актуальні питання корекційної освіти. – 2015. – № 5.

21. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. Науково-методичний посібник К.: СПД-ФО Парашин, 2011.

22. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації/ Інклюзивна освіта. Збірник матеріалів проекту. – К.: 2013.

23. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка: підручник. – К.Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – част. І.